

Rada Fundacji:
Danuta Przywara - Przewodnicząca
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Miroslaw Wyrzykowski
Ireneusz Cezary Kamiński
Hanna Machińska
Witolda Ewa Osiatyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski

Zarząd Fundacji:
Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, dnia 30 października 2023 r.

797/2023/56072/PIP/ZG

**Sąd Okręgowy w Kaliszu
III Wydział Karny
Aleja Wolności 13
62-800 Kalisz**

Dot. sygn. akt: **III K 22/23**
Termin rozprawy: **2 listopada 2023 r.**

Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

I. WPROWADZENIE

Helsińska Fundacja Praw Człowieka¹ jest organizacją pozarządową, do której celów statutowych należy działanie na rzecz ochrony praw człowieka (§ 8 pkt 4 Statutu). Problematyka przestrzegania przez funkcjonariuszy Policji praw człowieka, w tym prawa do życia, znajduje się w obszarze zainteresowania Fundacji od początków jej funkcjonowania. Sprawa śmiertelnego postrzelenia Adama Czerniejewskiego przez funkcjonariusza Policji, do którego dojsć miało w trakcie interwencji cztery lata temu, jest z tej perspektywy szczególnie ważna. Mając to na uwadze, **HFPC zwróciła się do mec. Zbigniewa Krügera, by na zasadach pro bono reprezentował pokrzywdzonego w tej sprawie Artura Czerniejewskiego, ojca zmarłego Adama Czerniejewskiego.**

Fundacja stale monitoruje przypadki potencjalnego nadużywania siły, w tym siły śmiertcionośnej, przez funkcjonariuszy Policji. W toku swojej działalności w tym zakresie HFPC udziela pomocy prawnej pokrzywdzonym, kieruje pisma interwencyjne i opinie przyjaciela sądu, zarówno na poziomie krajowym, jak i do Europejskiego Trybunału Praw

---

¹ Dalej: **HFPC, Fundacja.**

Człowieka². W niektórych postępowaniach o szczególnym znaczeniu z perspektywy praw człowieka Fundacja podejmowała decyzję o zgłoszeniu w charakterze organizacji społecznej na podstawie art. 90 § 1 Kodeksu postępowania karnego³. Sprawie śmierci Adama Czerniejewskiego Fundacja przygląda się uważnie od pierwszych doniesień medialnych. Zważywszy, że po czterech latach od zdarzenia rozpoczyna się właśnie postępowanie sądowe w sprawie, Fundacja pragnie zwrócić szczególną uwagę Wysokiego Sądu na wytyczne wynikające z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁴ i innych międzynarodowych standardów. Ze względu przedmiot niniejszego postępowania, w toku rozpoczynającego się przewodu sądowego powinna nastąpić nie tylko ocena tego, czy oskarżony popełnił zarzucone mu przestępstwo, ale również czy jego działanie stanowiło naruszenie praw człowieka Adama Czerniejewskiego – a dokładniej jego prawa do życia.

II. DZIAŁANIA HFPC W ZWIĄZKU ZE ŚMIERCIĄ ADAMA CZERNIEJEWSKIEGO

Cztery dni po śmierci Adama Czerniejewskiego Helsińska Fundacja Praw Człowieka skierowała wystąpienia do Komendanta Wojewódzkiego Policji w Poznaniu oraz Prokuratora Okręgowego w Koninie. W pismach Fundacja przedstawiła standardy wynikające z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, odnoszące się do art. 2 Konwencji, stanowiącego o prawie do życia⁵. W odpowiedzi prowadząca postępowanie Prokuratura Regionalna w Łodzi poinformowała o toczącym się śledztwie w sprawie nieumyślnego spowodowania śmierci i przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza Policji, polegającego na użyciu w trakcie pościgu służbowej broni palnej, wskutek czego zmarł Adam Czerniejewski (art. 231 § 3 k.k., art. 155 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.)⁶. Komendant Wojewódzki Policji w Poznaniu poinformował Fundację o prowadzonych czynnościach wyjaśniających⁷.

Dnia 10 sierpnia 2022 r. Fundacja ponownie zwróciła się do właściwej prokuratury i komendy wojewódzkiej z pytaniami o postępowania toczące się w sprawie

---

² Dalej: **ETPC, Trybunał**.

³ Helsińska Fundacja Praw Człowieka przystąpiła przykładowo do postępowania toczącego się w sprawie śmierci Igora Stachowiaka przed Sądem Rejonowym Wrocław-Śródmieście, Sądem Okręgowym we Wrocławiu i Sądem Najwyższym, w którym funkcjonariusze policji zostali uznani za winnych przekroczenia uprawnień i znęcania się nad osobą pozbawioną wolności – zob. np. *Sąd Najwyższy utrzymał w mocy wyrok skazujący byłych policjantów za znęcanie się nad Igorem Stachowiakiem*, HFPC 24.08.2023 r., <https://hfhr.pl/aktualnosci/sad-najwyzszy-utrzymal-wyrok-ws-stachowiaka> [dostęp: 30.10.2023 r.].

⁴ Dalej: **EKPC, Konwencja**.

⁵ Pisma z dnia 18.11.2019 r., sygn. 1722/2019/JJe/PKu oraz 1723/2019/JJe/PKu. Zob. również: *HFPC interweniuje w sprawie śmierci postrzelonego 21-latka w Koninie*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka 19.11.2019 r., <https://hfhr.pl/aktualnosci/hfpc-interweniuje-ws-smierci-postrzelonego-21-latka-w-koninie> [dostęp: 18.10.2023 r.].

⁶ Pismo Prokuratora Prokuratury Okręgowej del. do Prokuratury Regionalnej Wojciecha Zimocha z dnia 5 grudnia 2019 r., sygn. akt RP III Ds 16.2019.

⁷ Pismo KWP w Poznaniu z dnia 11.12.2019 r., sygn.: WI-II-AZ-075-7/19.

śmierci Adama Czerniejewskiego⁸. W odpowiedzi Zastępca Prokuratora Regionalnego w Łodzi poinformował o wniesieniu aktu oskarżenia przeciwko jednemu z funkcjonariuszy biorących udział w interwencji, któremu zarzucono występki określony w art. 155 k.k.⁹ Zastępca Komendanta Wojewódzkiego Policji w Poznaniu poinformował z kolei, że prowadzone czynności wyjaśniające, wszczęte dnia 14 listopada 2019 r. i zakończone dnia 13 lutego 2020 r., nie dały podstaw do wszczęcia postępowań dyscyplinarnych, a żaden z funkcjonariuszy biorących udział w interwencji nie został zawieszony w czynnościach służbowych (jak wynika z odpowiedzi – również po przedstawieniu zarzutu nieumyślnego spowodowania śmierci). Poinformowano również, że funkcjonariusz, który użył broni palnej wobec Adama Czerniejewskiego, z dniem 16 września 2020 r. przeniesiony został do dalszego pełnienia służby w [REDAKTOWANE]

Jesienią 2022 r. Fundacja skontaktowała się z rodziną pokrzywdzonego i zwróciła się z prośbą do mec. Zbigniewa Krügera o reprezentowanie ojca zmarłego, Artura Czerniejewskiego, na zasadach *pro bono*.

W grudniu 2022 r. pełnomocnik pokrzywdzonego poinformował HFPC, że zwrócił się z wnioskiem do Sądu Rejonowego w Kaliszu o rozważenie przekazania sprawy do rozpoznania przez sąd okręgowy jako sąd pierwszej instancji. Wniosek ten Fundacja poparła, wskazując w piśmie na szczególną wagę sprawy i konieczność zapewnienia jej rozpoznania w rozsądnym terminie, zgodnie z wytycznymi wynikającymi z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Do wniosku przychylił się Sąd Rejonowy w Kaliszu¹⁰, a następnie Sąd Apelacyjny w Łodzi¹¹, który przekazał Wysokiemu Sądowi przedmiotową sprawę. Sąd Apelacyjny odnotował, że sprawa ma charakter zawiły i skomplikowany, a jednocześnie jest sprawą szczególnej wagi. Podkreślił w postanowieniu, że „rozpoznanie przedmiotowej sprawy wiąże się bezpośrednio z zaufaniem obywateli do państwa oraz służb działających w jego ramach”. Co więcej, Sąd Apelacyjny wskazał również, że „[n]ie można jednak wykluczyć sytuacji, iż po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, sąd mógłby dojść do przekonania o zasadności zmiany kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego oskarżonemu”.

III. PRAWO DO ŻYCIA A UŻYCI SIŁY PRZEZ FUNKCJONARIUSZY

Zważywszy, że przedmiotowa sprawa dotyczy śmierci osoby, wobec której podejmowana była policyjna interwencja, a osobą oskarżoną jest funkcjonariusz Policji, szczególną uwagę należy skierować na standardy wynikające z międzynarodowych instrumentów praw człowieka. W tym zakresie w pierwszej kolejności wskazać należy na

---

⁸ Pismo do Prokuratora Regionalnego w Łodzi z dnia 10.08.2022 r., sygn. 520/2022/PIP/ZG; pismo do KWP w Łodzi z dnia 8.08.2022 r., sygn. 471/2022/PIP/PKu/ZG.

⁹ Pismo Zastępcy Prokuratora Regionalnego w Łodzi z dnia 30.08.2022 r., sygn. akt RP III Ds 16.2019.

¹⁰ Postanowienie Sądu Rejonowego w Kaliszu z dnia 20.01.2023 r., sygn. akt II K 1257/22.

¹¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 1.03.2023 r., sygn. akt II AKo 16/23.

Europejską Konwencję Praw Człowieka, a w szczególności jej art. 2, stanowiący o prawie do życia. Jest ono jednym z najważniejszych spośród praw gwarantowanych Konwencją, nie może być derogowane, a jego ograniczenia muszą być rozumiane ściśle¹².

Użycie śmiertelnej siły¹³ stanowić może naruszenie prawa do życia, o ile nie zostanie ustalone, że miało ono charakter bezwzględnie konieczny dla realizacji jednego z wymienionych w art. 2 ust. 2 Konwencji celów. Wyjątki te dotyczą przede wszystkim użycia siły, którego niezamierzonym skutkiem będzie pozbawienie życia¹⁴. Trybunał rozumie przy tym *bezwzględną konieczność* ściśle i wymaga proporcjonalności użytej siły i celu, do którego zmierzano¹⁵. W toku oceny dopuszczalności użycia śmiertelnej siły brać należy pod uwagę również całokształt okoliczności towarzyszących danej sytuacji, w tym również możliwość kontrolowania sytuacji przez funkcjonariuszy czy przygotowania się do interwencji i zaplanowania jej przebiegu¹⁶. Ocena ta powinna zmierzać również do ustalenia, czy władze publiczne podjęły należyte starania w celu minimalizowania ryzyka dla życia osób, w sprawie których interweniowano¹⁷. Trybunał podkreślał, że chociażby wyrażony w art. 2 ust. 2 lit. b cel, jakim jest zgodne z prawem zatrzymanie, „może usprawiedliwić narażenie życia ludzkiego jedynie w warunkach absolutnej ostateczności”¹⁸. **Naruszeniem będzie zatem zastosowanie śmiertelnej siły w toku zatrzymania wobec osoby, która nie stanowi zagrożenia dla życia lub zdrowia innych i nie jest podejrzewana o popełnienie przestępstwa z użyciem przemocy, „nawet jeśli niezastosowanie śmiertelnej siły może doprowadzić do ucieczki”¹⁹.**

---

¹² Wyrok ETPC z dnia 27.09.1995 r. w sprawie *McCann i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 18984/91, §§ 146-147.

¹³ Siła śmiertelna definiowana jest jako 1) siła, której użycie celowo zmierza do pozbawienia życia człowieka, 2) siła, której użycie skutkuje śmiercią człowieka, co można racjonalnie przewidzieć, 3) siła, która może, ale nie musi, prowadzić do śmierci człowieka, powodując poważne obrażenia – za: J. Murdoch, R. Roche, *The European Convention on Human Rights and Policing*, Rada Europy, Strasbourg 2013, s. 26.

¹⁴ Wyrok ETPC z dnia 24.06.2008 r. w sprawie *Solomou i inni przeciwko Turcji*, skarga nr 36832/97, § 64; wyrok ETPC z dnia 15.02.2007 r. w sprawie *Yüksel Erdoğan i inni przeciwko Turcji*, skarga nr 57049/00, § 86.

¹⁵ Wyrok w sprawie *McCann i inni...*, § 149; wyrok ETPC z dnia 17.12.2020 r. w sprawie *Yukhymovych przeciwko Ukrainie*, skarga nr 11464/12, § 72.

¹⁶ Wyrok ETPC w sprawie *McCann i inni...*, §§ 149-150, wyrok ETPC z dnia 9.10.1997 r. w sprawie *Andronicou i Constantinou przeciwko Cypru*, skarga nr 25052/94, § 182.

¹⁷ Wyrok ETPC z dnia 17.03.2005 r. w sprawie *Bubbins przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 50196/99, § 141.

¹⁸ Wyrok ETPC z dnia 6.07.2005 r. w sprawie *Nachova i inni przeciwko Bułgarii*, skargi nr 43577/98 i 43579/98, § 95, tłumaczenie własne.

¹⁹ Tamże. Zob. również D. Maric, *Excessive use of force by the law enforcement officials in the light of Articles 2 and 3 of the European Convention on human rights*, Wiedeń 2018, s. 106; wyrok ETPC z dnia 22.11.2005 r. w sprawie *Kakoulli przeciwko Turcji*, skarga nr 38595/97, § 108; *mutatis mutandis*, wyrok ETPC z dnia 22.03.2001 r. w sprawie *Streletz, Kessler i Krenz przeciwko Niemcom*, skargi nr 34044/96, 35532/97 i 44801/98, § 96;

Niezależnie od powyższego, użycie śmiertelnej siły musi być zawsze postrzegane jako *ultima ratio* i ograniczone w największym możliwym zakresie²⁰, a odpowiednie działania powinny być podjęte w celu zapobieżenia zagrożeniu dla życia²¹. Dostępne powinny być – zarówno na poziomie legislacji, jak i faktycznie w trakcie akcji – środki stwarzające mniejsze zagrożenie²². Jeśli użycie siły było nieproporcjonalne, Trybunał może zaniechać badania, czy funkcjonariusze mieli zamiar pozbawienia życia, czy było ono niezamierzonym skutkiem ich działania – użycie śmiertelnej siły, które nie było *bezwzględnie konieczne*, nawet jeśli służyło realizacji jednego ze wskazanych celów, będzie stanowiło naruszenie art. 2 EKPC²³.

Na kanwie przedmiotowej sprawy odnotować należy szczególnie standard ustanowiony przez Trybunał w sprawie *Wasilewska i Kałucka przeciwko Polsce*²⁴. Z przedstawionego w wyroku stanu faktycznego wynika, że pan Kałucki, partner pierwszej i syn drugiej skarżącej, został śmiertelnie postrzelony w trakcie pościgu. Wcześniej funkcjonariusze otrzymali informację o uzbrojonych w broń automatyczną członkach dwóch gangów, które miały zetrzeć się ze sobą we wskazanym miejscu i czasie. W kierunku samochodu, którym uciekał pan Kałucki, policjanci oddali wiele strzałów w bardzo krótkim okresie, wskutek czego odniósł rany, w tym śmiertelne²⁵. Trybunał wskazał w niej, że użycie broni może być uznane za uzasadnione „o ile uzna się, że uczestnicy operacji policyjnej byli szczerze przekonani, że policjant został narażony na wyraźne i bezpośrednie niebezpieczeństwo”²⁶. W stanie faktycznym przytoczonej sprawy nie istniało już jednak „żadne bezpośrednie zagrożenie dla policjanta, a jedynym zamiarem funkcjonariuszy było uniemożliwienie ucieczki”, bowiem „większość strzałów została oddana w kierunku uciekającego samochodu wówczas, kiedy minął on już policjanta, który miał być przez niego potrącony”²⁷ – co ETPC wziął pod uwagę oceniając zarzut naruszenia art. 2 Konwencji. Ostatecznie Trybunał stwierdził w tej sprawie naruszenie prawa do życia, bowiem „sposób, w jaki policja zareagowała oraz zakres użytej przez nią siły nie mogą zostać uznane za ściśle proporcjonalne do celu w postaci zapobieżenia ucieczce (...) i zatrzymania go lub zapobieżenia postrzeganemu zagrożeniu z jego strony. Ponadto, operacja nie została zaplanowana w sposób, który by minimalizował konieczność użycia śmiertelnej siły”²⁸.

---

²⁰ R. Esser, *The Police and the Right to Life* [w:] *The Police and International Human Rights Law*, R. Alleweldt, G. Fickenscher (red.), Springer 2018, s. 51.

²¹ Wyrok ETPC z dnia 27.07.1998 r. w sprawie *Güleç przeciwko Turcji*, skarga nr 21593/93, § 71.

²² R. Esser, *The Police...*, s. 48; wyrok ETPC w sprawie *Yukhymovych...*, § 73; wyrok ETPC w sprawie *Bubbins...*, § 136.

²³ Wyrok ETPC z dnia 14.12.2000 r. w sprawie *Gül przeciwko Turcji*, skarga nr 22676/93, § 80.

²⁴ Wyrok ETPC z dnia 23.02.2010 r. w sprawie *Wasilewska i Kałucka przeciwko Polsce*, skargi nr 28975/04 i 33406/04.

²⁵ Tamże, §§ 6-22, 41-58.

²⁶ Tamże, § 52, tłumaczenie oficjalne Ministerstwa Sprawiedliwości.

²⁷ Tamże, § 53, tłumaczenie oficjalne Ministerstwa Sprawiedliwości.

²⁸ Tamże, § 57, tłumaczenie oficjalne Ministerstwa Sprawiedliwości.

Europejski Trybunał Praw Człowieka, oceniając sprawy z zakresu prawa do życia i wolności od tortur, wielokrotnie²⁹ odwoływał się do Podstawowych Zasad Użycia Siły i Broni Palnej przez Funkcjonariuszy Organów Ścigania, przyjętych przez Organizację Narodów Zjednoczonych³⁰. Uwzględnienie Zasad w szkoleniach funkcjonariuszy zalecał w Polsce również Komitet Przeciwko Torturom³¹. Zgodnie z nimi, funkcjonariusze organów ścigania powinni wykonując swoje obowiązki tak dalece jak to tylko możliwe korzystać z taktyk interwencji niewymagających użycia siły³². Jeśli jest to nieuniknione, funkcjonariusze powinni zachować proporcjonalność środków do powagi przestępstwa i celu ich wykorzystania, minimalizować ryzyko poniesienia obrażeń i wyrządzenia szkód oraz zachować szacunek dla ludzkiego życia³³. Korzystanie z broni palnej przez funkcjonariuszy powinno być ograniczone wyłącznie do przypadków samoobrony lub obrony osób w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub poważnego zagrożenia dla zdrowia, w celu zapobieżenia popełnienia przestępstwa, które wiązałoby się z takim zagrożeniem, w celu aresztowania osoby stwarzającej takie zagrożenie i stawiającej opór, lub w celu zapobieżenia jej ucieczki – tylko wtedy, gdy mniej dolegliwe środki nie będą wystarczające. Podkreślono również, że celowe śmiertelne użycie broni palnej jest możliwe wyłącznie wtedy, gdy jest to absolutnie nieuniknione w celu ochrony życia³⁴. W takim przypadku funkcjonariusz powinien podać swoje dane i wyraźnie ostrzec, że użyje broni palnej, a następnie dać czas na zastosowanie się do polecenia (o ile nie będzie to bezcelowe w danych okolicznościach)³⁵.

Na gruncie ustawowym posługiwanie się bronią palną przez funkcjonariuszy Policji regulowane jest w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu i broni palnej. Zgodnie z jej art. 6 ust. 2 użycie lub wykorzystanie broni palnej jest dopuszczalne, o ile skorzystanie ze środków przymusu bezpośredniego okazało się niewystarczające do realizacji określonego celu lub nie jest możliwe ze względu na okoliczności zdarzenia.

---

²⁹ Zob. np. wyrok ETPC z dnia 23.09.2014 r. w sprawie *Atiman przeciwko Turcji*, skarga nr 62279/09, §§ 20-23; wyrok ETPC z dnia 12.01.2012 r. w sprawie *Gorovenky i Bugara przeciwko Ukrainie*, skargi nr 36136/05 i 42418/05, § 22; wyrok ETPC z dnia 19.04.2012 r. w sprawie *Sašo Gorgiev przeciwko Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, skarga nr 49382/06, § 25; wyrok ETPC z dnia 27.10.2009 r. w sprawie *Kallis i Androulla Panayi przeciwko Turcji*, skargi nr 45388/99, § 22; wyrok ETPC z dnia 22.01.2015 r. w sprawie *Kitanovski przeciwko Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, skarga nr 15191/12, § 42; wyrok ETPC z dnia 13.03.2007 r. w sprawie *Huohvanainen przeciwko Finlandii*, skarga nr 57389/00, § 75; wyrok ETPC z dnia 25.08.2009 r. w sprawie *Giuliani i Gaggio przeciwko Włochom*, skarga nr 23458/02, § 140.

³⁰ Właśc. *Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990*, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf> [dostęp: 20.10.2023 r.] – dalej: **Zasady**.

³¹ *Concluding observations on the seventh periodic report of Poland*, CAT/C/POL/CO/7, 29.08.2019 r., § 20 (f).

³² Zasada 4.

³³ Zasada 5 (a) i (b).

³⁴ Zasada 9.

³⁵ Zasada 10.

Jednocześnie, w świetle art. 7 ustawy, stanowiącego o zasadach użycia lub wykorzystania broni palnej i środków przymusu bezpośredniego, funkcjonariusz sięgając po broń palną powinien mieć na uwadze obowiązek minimalizacji szkody i zachowania szczególnej ostrożności. Ustawa wskazuje, że podjąwszy decyzję o użyciu lub wykorzystaniu broni palnej, „należy postępować ze szczególną rozważą i traktować jej użycie jako środek ostateczny”³⁶.

W świetle przepisów ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej użycie broni palnej jest możliwe wyłącznie w określonych warunkach. Choć bezpośredni pościg za osobą został wymieniony w art. 45 ustawy, by użycie broni palnej było legalne – niezależnie od poszanowania zasad ogólnych – konieczne jest by pościg ten odbywał się za osobą, wobec której użycie broni byłoby dopuszczalne z uwagi na przesłanki wymienione w art. 45 pkt 1 lit. a-d³⁷ lub pkt 2³⁸ lub jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła jedno z wymienionych w ustawie przestępstw³⁹.

IV. POZYTYWNE OBOWIĄZKI PROCEDURALNE W RAZIE NARUSZENIA PRAWA DO ŻYCIA

Śmierć osoby w trakcie policyjnej interwencji stanowić może potencjalne naruszenie art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, a co za tym idzie – postępowanie prowadzone w tej sprawie musi odpowiadać pewnym wymogom jakościowym, podkreślanym w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Z art. 2 EKPC wynika bowiem nie tylko ogólny, materialny obowiązek ochrony życia

---

³⁶ Art. 7 ust. 4 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

³⁷ Konieczność odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na:

- a) życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
- b) ważne obiekty, urządzenia lub obszary albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
- c) mienie, który stwarza jednocześnie bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności uprawnionego lub innej osoby, albo konieczność przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
- d) nienaruszalność granicy państwowej przez osobę, która wymusza przekroczenie granicy państwowej przy użyciu pojazdu, broni palnej lub innego niebezpiecznego przedmiotu.

³⁸ Konieczność przeciwstawienia się osobie:

- a) niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby,
- b) która usiłuje bezprawnie odebrać broń palną uprawnionemu lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania.

³⁹ Art. 45 pkt 3 lit. b ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej wymienia w tym zakresie art. 115 § 20 k.k. (przestępstwo o charakterze terrorystycznym), art. 148 k.k. (zabójstwo), art. 156 § 1 k.k. (spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu), art. 163-165 k.k. (sprowadzenie zdarzenia powszechnie niebezpiecznego, sprowadzenie bezpośredniego niebezpieczeństwa takiego zdarzenia, sprowadzenie stanów powszechnie niebezpiecznych), art. 197 k.k. (zgwałcenie), art. 252 k.k. (wzięcie zakładnika), art. 280-282 k.k. (rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze).

ludzkiego i ściśle z nim powiązany zakaz pozbawiania życia, ale i proceduralny obowiązek przeprowadzenia efektywnego śledztwa w każdym przypadku, gdy zachodzi podejrzenie, że doszło do naruszenia obowiązku materialnego⁴⁰. Konwencja zobowiązuje państwo do wyjaśnienia każdego przypadku utraty życia, który w sposób oczywisty nie wynika z przyczyn naturalnych. Zakaz pozbawiania życia przez funkcjonariuszy państwowych byłby bowiem praktycznie nieefektywny, gdyby nie istniała procedura, w której możliwa byłaby ocena każdego przypadku użycia „śmiertelnej siły”⁴¹.

Jak podkreśla ETPC, gdy tylko władze powezmą wiadomość o przypadku możliwego pozbawienia życia, postępowanie karne musi zostać wszczęte i prowadzone z urzędu⁴². Samo postępowanie zaś musi mieć charakter adekwatny i efektywny, tzn. musi być prowadzone w sposób pozwalający zarówno na ustalenie przebiegu wypadków, jak i – ewentualnie – oskarżenie i ukaranie osób odpowiedzialnych za bezprawne pozbawienie życia⁴³. Z tego względu władze zobowiązane są do podjęcia wszelkich rozsądnych działań w celu zabezpieczenia materiału dowodowego dotyczącego danego zdarzenia – dowodów osobowych i rzeczowych oraz opinii biegłych, które zapewnią „pełny i dokładny opis obrażeń oraz obiektywną ocenę wyników badania, w tym ustalenie przyczyny śmierci”⁴⁴. Znaczenie ma przy tym nie tyle sama liczba zabezpieczonych dowodów czy uzyskanych opinii, ale rzetelność i dogłębność postępowania dowodowego⁴⁵. Niesprawdzenie i pominięcie w toku postępowania pewnych narzucających się wersji, jak podkreśla Trybunał, „podważa w znaczącym stopniu zdolność śledztwa do ustalenia okoliczności sprawy”, w związku z czym „postępowanie takie nie może być postrzegane jako efektywne”⁴⁶. Wnioski z postępowania muszą być tym samym oparte na rzetelnej i dokładnej, obiektywnej i bezstronnej analizie wszystkich elementów sprawy⁴⁷. Warto nadmienić, że w warunkach ponoszenia przez władze pełnej odpowiedzialności za życie i zdrowie człowieka (np. w wypadku pozbawienia wolności) nieadekwatność krajowego dochodzenia może doprowadzić do konkluzji, że doszło do naruszenia art. 2 w aspekcie materialnym⁴⁸.

---

⁴⁰ Wyrok ETPC z dnia 30.03.2016 r. w sprawie *Armani da Silva przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 5878/08, § 229.

⁴¹ Wyrok ETPC w sprawie *Armani da Silva...*, § 230.

⁴² Wyrok ETPC z dnia 6.07.2005 r. w sprawie *Nachova i inni przeciwko Bułgarii*, skargi nr 43577/98 i 43579/98., § 111-112.

⁴³ Wyrok ETPC w sprawie *Armani da Silva...*, § 243.

⁴⁴ Tamże, § 233.

⁴⁵ Wyrok ETPC z dnia 13.06.2022 r. w sprawie *Anguelova przeciwko Bułgarii*, skarga nr 38361/97, §144.

⁴⁶ Wyrok ETPC z dnia 5.11.2009 r. w sprawie *Kolevi przeciwko Bułgarii*, skarga nr 1108/02, § 201, tłumaczenie własne. Zob. również wyrok ETPC z dnia 17.07.2018 r. w sprawie *Mazepa i inni przeciwko Rosji*, skarga nr 15086/07, § 78.

⁴⁷ Wyrok ETPC z dnia 14.04.2015 r. w sprawie *Mustafa Tunç i Fecire Tunç przeciwko Turcji*, skarga nr 24014/05, § 175.

⁴⁸ Wyrok ETPC z dnia 24.03.2009 r. w sprawie *Mojsiejew przeciwko Polsce*, skarga nr 11818/02, § 65.

Naruszeniem proceduralnego obowiązku rzetelnego śledztwa będą m.in. sytuacje, gdy prowadzący postępowanie będą osobami współpracującymi z osobami podejrzanymi⁴⁹, gdy nastąpi zaniechanie przeprowadzenia czynności niezbędnych dla wyjaśnienia okoliczności sprawy⁵⁰; takim naruszeniem może być również niewystarczająco krytyczna ocena wersji wydarzeń przedstawionej przez podejrzanych funkcjonariuszy⁵¹. Analizując prawidłowy tok postępowania Trybunał odnotowywał również, czy podejrzani lub oskarżeni funkcjonariusze byli zawieszani w obowiązkach służbowych „w celu zapobieżenia wszelkim pozorom matactwa lub przyzwolenia dla działań niezgodnych z prawem”⁵².

Trybunał zwraca przy tym jednocześnie uwagę, że postępowanie prowadzone musi być w sposób sprawny, a przewlekłość jest nie do pogodzenia z niezbędną efektywnością postępowania⁵³. Wymóg ten wiąże się zarówno z oddziaływaniem na społeczeństwo (jak podkreśla ETPC, „szybka reakcja władz w śledztwie w sprawie użycia śmiertelnej siły jest co do zasady uznana za niezbędną dla utrzymania publicznego zaufania”⁵⁴), jak i możliwościami dowodowymi, które wraz z upływem czasu stają się ograniczone⁵⁵. W skrajnych przypadkach „upływ czasu może nie tylko utrudnić śledztwo, ale nawet zniweczyć szanse na jego zakończenie”⁵⁶. Konieczne jest ponadto zapewnienie uprawnionym udziału w dochodzeniu oraz poddanie działań nadzorowi opinii publicznej. Trybunał zwracał uwagę, że „gdy śledztwo dotyczy zarzutów poważnych naruszeń praw człowieka, prawo do poznania prawdy na temat okoliczności sprawy nie należy wyłącznie do ofiary przestępstwa, ale i do ofiar podobnych naruszeń i ogółu społeczeństwa, które ma prawo wiedzieć co się stało”⁵⁷. Jest to tym ważniejsze, że adekwatna reakcja władz publicznych na doniesienia o naruszeniach była uznawana za „kluczową dla utrzymania zaufania publicznego do przestrzegania przez nie rządów prawa oraz dla zapobiegania wszelkim przejawom bezkarności, zmywu lub tolerancji dla działań sprzecznych z prawem. Z tych samych powodów musi istnieć wystarczający

---

⁴⁹ Wyrok ETPC z dnia 15.05.2007 r. w sprawie *Ramsahai i inni przeciwko Holandii*, skarga nr 52391/99, §§ 335-341.

⁵⁰ Wyrok ETPC z dnia 4.04.2006 r. w sprawie *Sergey Shevchenko przeciwko Ukrainie*, skarga nr 32478/02, §§ 72-73, wyrok ETPC z dnia 20.05.1999 r. w sprawie *Oğur przeciwko Turcji*, skarga nr 21594/93, §§ 90-93.

⁵¹ Wyrok ETPC z dnia 8.04.2004 r. w sprawie *Özalp i inni przeciwko Turcji*, skarga nr 32457/96, § 45.

⁵² Wyrok ETPC z dnia 7.04.2009 r. w sprawie *Nafiye Çetin i inni przeciwko Turcji*, skarga nr 19180/03, § 41, tłumaczenie własne.

⁵³ Wyrok ETPC z dnia 12.06.2014 r. w sprawie *Jelić przeciwko Chorwacji*, skarga nr 57856/11, § 91.

⁵⁴ Wyrok ETPC z dnia 7.07.2011 r. w sprawie *Al-Skeini i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, skarga nr 55721/07, § 167, tłumaczenie własne.

⁵⁵ Wyrok ETPC z dnia 3.11.2011 r. w sprawie *M.B. przeciwko Rumunii*, skarga nr 43982/06, § 64.

⁵⁶ Wyrok ETPC z dnia 17.09.2014 r. w sprawie *Mocanu i inni przeciwko Rumunii*, skargi nr 10865/09, 45886/07, 32431/08, § 337, tłumaczenie własne.

⁵⁷ Wyrok ETPC z dnia 31.05.2018 r. w sprawie *Al Nashiri przeciwko Rumunii*, skarga nr 33234/12, § 641, tłumaczenie własne.

element publicznej kontroli śledztwa lub jego wyników, aby zapewnić odpowiedzialność zarówno w praktyce, jak i w teorii”⁵⁸.

Szczegółowe wytyczne odnoszące się do postępowań w sprawach m.in. śmierci, do której dojdzie mogło wskutek działań lub zaniechań funkcjonariuszy publicznych, zawarte zostały również w przygotowanym przez Biuro Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka Protokole z Minnesoty dot. śledztw w sprawach potencjalnego niezgodnego z prawem pozbawienia życia z 2016 r.⁵⁹. Obowiązek wszczęcia postępowania pojawia się w momencie, w którym władze krajowe dowiadują się (lub powinny się dowiedzieć) o jakimkolwiek przypadku śmierci człowieka, stanowiącej potencjalne naruszenie prawa do życia, w tym jeśli podnoszone są takie zarzuty⁶⁰. Śledztwo w sprawie śmierci musi być: 1) sprawne, 2) efektywne i rzetelne, 3) niezależne i bezstronne, 4) transparentne⁶¹.

Zgodnie z zawartymi w Protokole z Minnesoty wytycznymi, w toku śledztwa powinien zostać m.in. zgromadzony cały materiał dowodowy odnoszący się do okoliczności śmierci, powinno dojść również do ustalenia dlaczego, w jaki sposób, gdzie, kiedy i w jakich okolicznościach do niej doszło. W szczególności powinno zostać wyjaśnione czy śmierć miała charakter naturalny, przypadkowy, celowy czy samobójczy⁶². Konieczne jest również stwierdzenie, czy doszło do naruszenia prawa do życia. Co więcej, jak wskazano w Protokole, „śledztwo powinno zmierzać do zidentyfikowania wszelkich przejawów niepodjęcia rozsądnych kroków, które mogłyby zapobiec śmierci. Powinno również dążyć do zidentyfikowania polityk i systemowych problemów, które mogły przyczynić się do śmierci, jak również zidentyfikować ewentualne podobieństwa w kolejnych zdarzeniach”⁶³. Osoby bliskie ofiary muszą mieć zapewniony udział w toku postępowania⁶⁴. Co więcej, w Protokole podkreślono, że członkowie rodziny osoby zmarłej wskutek naruszenia prawa do życia powinny być uprawnione do „równego i efektywnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości, do adekwatnego, efektywnego i sprawnego zadośćuczynienia, do uznania ich statusu w postępowaniu, do dostępu do relewantnych informacji odnoszących się do naruszeń i mechanizmów ponoszenia odpowiedzialności za nie”⁶⁵. Odnotowano również, że

---

⁵⁸ Tamże, tłumaczenie własne.

⁵⁹ *The Minnesota Protocol on the Investigation of Potentially Unlawful Death (2016). The Revised United Nations Manual on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions*, Biuro Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Nowy Jork i Genewa 2017, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/MinnesotaProtocol.pdf> [dostęp: 23.10.2023 r.] – dalej: **Protokół z Minnesoty**.

⁶⁰ Tamże, § 15.

⁶¹ Tamże, §§ 22-33.

⁶² Tamże, § 25.

⁶³ Tamże, § 26, tłumaczenie własne.

⁶⁴ Tamże, §§ 35-37.

⁶⁵ Tamże, § 10, tłumaczenie własne.

„prawo do poznania prawdy rozciąga się na całe społeczeństwo, mając na uwadze interes publiczny w prewencji i odpowiedzialności za naruszenia prawa międzynarodowego”⁶⁶.

Postępowania w sprawach o możliwe naruszenia prawa do życia lub zakazu tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania przez funkcjonariuszy Policji nie zawsze jednak w praktyce odpowiadają standardom wynikającym z prawa międzynarodowego. Poważne zaniepokojenie w tej kwestii wyraził wobec Polski Komitet Przeciwko Torturom, który zwrócił uwagę na przypadki spraw, w których „funkcjonariusze, którym przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw, nie zostali skazani”, jak również odnotował, że „osoby, które doznały obrażeń ze strony policji mają największe szanse na uzyskanie sprawiedliwości jedynie w przypadku złożenia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”⁶⁷. Komitet wydał w związku z tym rekomendację, by prowadzone były sprawne, efektywne i bezstronne postępowania w sprawie wszystkich zarzutów dotyczących tortur i złego traktowania oraz wszystkich zgonów osób pozbawionych wolności, a także zapewnienie kary współmiernej do wagi popełnionych czynów. Podkreślił również, że funkcjonariusze, wobec których prowadzone jest dochodzenie, powinni być natychmiast zawieszani w pełnieniu obowiązków służbowych i pozostać w takim stanie przez cały czas trwania dochodzenia⁶⁸.

V. ŚMIERĆ OSOBY W ZWIĄZKU Z DZIAŁANAMI POLICJI – SKALA ZJAWISKA

W 2022 r. Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwróciła się do Komendanta Głównego Policji z wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej w zakresie m.in. liczby zdarzeń w latach 2018-2021, w których następstwem użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej przez Policję była śmierć osoby⁶⁹. W odpowiedzi Fundacja poinformowana została, że w latach 2018-2021 funkcjonariusze Policji użyli broni palnej⁷⁰ ze skutkiem śmiertelnym 11 razy⁷¹, a w kolejnych 57 przypadkach doszło do zranienia⁷². Komendant Główny poinformował równocześnie, że dane dotyczące liczby spraw, w których w związku ze śmiercią człowieka w trakcie interwencji były prowadzone czynności wyjaśniające lub postępowania dyscyplinarne, nie są gromadzone, podobnie jak dane dotyczące stwierdzonych przestępstw określonych w art. 155 k.k., których sprawcami mieli być funkcjonariusze Policji lub do których dojsć miało w trakcie działań Policji. Również Prokuratura Krajowa wskazała, że

---

⁶⁶ Tamże, § 13.

⁶⁷ Concluding observations on the seventh periodic report of Poland, CAT/C/POL/CO/7, 29.08.2019 r., § 19 (b).

⁶⁸ Tamże, § 20 (b).

⁶⁹ Pismo HFPC do KGP z dnia 31.08.2022 r.

⁷⁰ W zakresie pozostałych środków przymusu bezpośredniego Fundacja nie uzyskała odpowiedzi

⁷¹ 2 razy w 2021 r., 2 razy w 2020 r., 4 razy w 2019 r., 3 razy w 2018 r.

⁷² Wskutek użycia broni palnej: 15 razy w 2021 r., 6 razy w 2020 r., 16 razy w 2019 r., 11 razy w 2018 r.; wskutek wykorzystania broni palnej: 5 razy w 2020 r., 4 razy w 2019 r.

nie gromadzi danych w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwo określone w art. 155 k.k., w których oskarżonymi byłiby funkcjonariusze Policji⁷³.

Najwyższa Izba Kontroli, analizując przygotowanie Policji do realizacji zadań z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, odnotowała, że od początku 2019 r. do połowy 2021 r. doszło do 368 zdarzeń, w których następstwem użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej była śmierć (16 przypadków, z czego 7 w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej) lub zranienie osoby (352 przypadki)⁷⁴.

Fundacja zwróciła się również do Rzecznika Praw Obywatelskich z zapytaniem o liczbę przypadków śmierci w trakcie policyjnych interwencji, w których Rzecznik podjął z własnej inicjatywy interwencję⁷⁵. W odpowiedzi HFPC poinformowana została, że w latach 2018-2021 RPO podjął aż 57 spraw dotyczących zgonów związanych z interwencjami Policji (17 w 2018 r., 5 w 2019 r., 10 w 2020 r., 25 w 2021 r.)⁷⁶.

Z kolei w danych zawartych w raporcie rządu dla Komitetu Przeciwko Torturom zawarto informację, że w policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych w latach 2018-2022 zmarło 76 osób⁷⁷. W tym samym okresie, z danych gromadzonych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka w oparciu o analizę doniesień medialnych i napływających zgłoszeń, wynika co najmniej 30 przypadków śmierci w trakcie interwencji lub w policyjnych miejscach pozbawienia wolności.

VI. PODSUMOWANIE

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie podkreślić, że użycie śmiercionośnej siły, w sytuacji, w której nie było to bezwzględnie konieczne i zgodne z wytycznymi wynikającymi z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, stanowić może naruszenie art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, stanowiącego o prawie do życia. Z fundamentalnego znaczenia wskazanego prawa wynika przy tym nie tylko obowiązek państwa, polegający na powstrzymaniu się przed maltretowaniem i umyślnym pozbawieniem życia, jak również rzetelnego i efektywnego wyjaśnienia każdego przypadku, w którym zachodzi przypuszczenie, że do śmierci dojść mogło wskutek działań lub zaniechań funkcjonariuszy. W toku postępowania konieczne jest ponadto dochowanie zgodności z międzynarodowymi standardami praw człowieka – co uznawane jest również za niezbędne z perspektywy zaufania obywateli do państwa i reprezentujących go funkcjonariuszy. Mimo to, jak zauważył Komitet Przeciwko Torturom, w Polsce „osoby, które doznały obrażeń ze strony Policji mają największe

---

⁷³ Pismo PK z dnia 19.09.2022 r., sygn. 1001-1.lp.232.2022.

⁷⁴ NIK, *Przygotowanie wybranych podmiotów do realizacji zadań na rzecz zapewnienia porządku publicznego z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego*, Informacja o wynikach kontroli, KPB.430.002.2022, nr ewid. 14/2022/P/21/040/KPB, s. 70-71.

⁷⁵ Pismo HFPC z dnia 31.08.2022 r., sygn. 288/2022/PIP/PKu/ZG.

⁷⁶ Pismo RPO z dnia 14.09.2022 r., sygn. II.0134.20.2022.PS.

⁷⁷ *Eight periodic report submitted by Poland under article 19 of the Convention, pursuant to the simplified reporting procedure, due in 2023*, CAT/C/POL/8, wpływ: 9.08.2023 r., § 133.

szanse na uzyskanie sprawiedliwości jedynie w przypadku złożenia skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”⁷⁸.

Obowiązki proceduralne wynikające z prawa do życia są tym istotniejsze, że przypadki śmierci w trakcie interwencji Policji często budzą szczególne zainteresowanie opinii publicznej i stanowią przyczynek do dyskusji o nadużywaniu siły przez funkcjonariuszy. Również sprawa śmierci Adama Czerniejewskiego wiązała się⁷⁹ – i pomimo upływu czterech lat nadal wiąże się⁸⁰ – z szerokim zainteresowaniem społecznym.

Akt oskarżenia, jaki ponad rok temu wpłynął do Sądu Rejonowego w Koninie – następnie przekazany do Sądu Rejonowego w Kaliszu i na mocy postanowienia Sądu Apelacyjnego w Łodzi do Sądu Okręgowego w Kaliszu – obejmuje zarzut nieumyślnego spowodowania śmierci człowieka, który postawiono policjantowi w związku z pełnieniem przez niego służby. Zdarzenie, do którego odnosi się akt oskarżenia, doprowadziło do protestów i starć z Policją, mogło również wpłynąć na osłabienie zaufania do funkcjonariuszy. Jego szczególna waga i znaczenie zostały już odnotowane przez Sąd Apelacyjny w Łodzi, który podkreślił, że „Policja jest formacją, która ma stać na

---

⁷⁸ *Concluding observations on the seventh periodic report of Poland*, tamże, tłumaczenie własne.

⁷⁹ Zob. np. P. Żytnicki, *Policjant uderzony kastetem. Siedmiu zatrzymanych po zamieszkach przed komendą w Koninie*, Gazeta Wyborcza Poznań 18.11.2019 r., <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,25421633,policjant-uderzony-kastetem-siedmiu-zatrzymanych-po-zamieszkach.html> [dostęp: 26.10.2023 r.]; *Narzeczona 21-letniego Adama z Konina: policja powinna nas chronić, a nie zabijać*, Polsat News 19.11.2019 r., <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2019-11-19/narzeczona-21-letniego-adama-z-konina-policja-powinna-nas-bronic-a-nie-zabijac/> [dostęp: 26.10.2023 r.]; *Protesty po śmierci 21-latka zastrzelonego przez policjanta. Zatrzymania i apel o spokój*, TVN24 17.11.2019 r., <https://tvn24.pl/polska/konin-zamieszki-po-smierci-21-letniego-adama-zastrzelonego-przez-policjanta-zatrzymani-ra986198-2298408> [dostęp: 26.10.2023 r.]; P. Żytnicki, *Mieszkańcy Konina żegnają zastrzelonego 21-latka. „To nie tylko pogrzeb zamordowanego Adasia, ale i relacji państwo-obywatel”*, Gazeta Wyborcza Poznań 21.11.2019 r., <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,25434604,konin-to-nie-tylko-pogrzeb-zamordowanego-adasia-ale-i-relacji.html> [dostęp: 26.10.2023 r.]; *Wizytacja KMPT na Komendzie Policji w Koninie*, Biuletyn Informacji Publicznej RPO 21.11.2019 r., <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/wizytacja-kmpt-komendy-policji-w-koninie> [dostęp: 26.10.2023 r.].

⁸⁰ Ł. Cieśla, *Policjant zastrzelił 21-letniego Adama. Dotarliśmy do nowych faktów ws. tragedii w Koninie*, Onet Poznań 12.12.2022 r., <https://wiadomosci.onet.pl/poznan/policjant-zastrzelil-21-letniego-adama-dotarlismy-do-nowych-faktow-ws-tragedii/qxsw9qh> [dostęp: 26.10.2023 r.]; M. Kapera, *21-letni Adam zginął z rąk policjanta. Nieszczęśliwy wypadek czy zabójstwo?*, Radio ZET 24.09.2023 r., <https://wiadomosci.radiozet.pl/polska/adam-zostal-zastrzelony-przez-policjanta> [dostęp: 26.10.2023 r.]; P. Żytnicki, *To mogło być zabójstwo. Przelomowa opinia sądu w sprawie policjanta, który zastrzelił Adama*, Gazeta Wyborcza Poznań 3.03.2023 r., <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,29523485,to-moglo-byc-zabojstwo-przelomowa-opinia-sadu-w-sprawie-policjanta.html> [dostęp: 26.10.2023 r.]; AO, *Policjant zastrzelił 21-letniego Adama z Konina. Artur Czerniejewski: On już wcześniej nękał mojego syna*, Fakt 14.03.2023 r., <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/poznan/adam-czerniejewski-zginal-od-policyjnej-kuli-ojciec-zdradza-skad-jego-syn-znal/qbrbbp2> [dostęp: 26.10.2023 r.].

straży bezpieczeństwa obywateli, ma wzbudzać zaufanie społeczne, a jednocześnie jest formacją uzbrojoną, której funkcjonariusze mają uprawnienia do stosowania środków przymusu bezpośredniego, w tym używania, w określonych prawem sytuacjach i w ramach określonych procedur, broni palnej. Sąd rozpoznający przedmiotową sprawę będzie musiał ocenić, czy funkcjonariusz Policji w sposób właściwy użył najostrzejszego środka przymusu bezpośredniego, czy właściwie posługiwał się bronią palną i czy podjęte działania w ramach badanej interwencji były uzasadnione i należycie przeprowadzone. Zatem rozpoznanie przedmiotowej sprawy wiąże się bezpośrednio z zaufaniem obywateli do państwa (...)”⁸¹.

Z tych względów, w świetle art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, w toku rozpoczynającego się postępowania sądowego konieczne będzie uwzględnienie perspektywy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jak również innych istotnych instrumentów w ramach międzynarodowych systemów ochrony praw człowieka. Co istotne, w odniesieniu do Polski Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdzał już naruszenie art. 2 Konwencji w związku ze spowodowaniem śmierci wskutek użycia broni wobec osoby uciekającej. W opisanej szerzej w części III niniejszego pisma sprawie *Wasilewska i Kałucka przeciwko Polsce* Trybunał ustalił standard użycia broni palnej przez Policję w trakcie pościgu i podkreślił, że może być ono uznane za uzasadnione „o ile uzna się, że uczestnicy operacji policyjnej byli szczerze przekonani, że policjant został narażony na wyraźne i bezpośrednie niebezpieczeństwo”⁸². Tym samym w trakcie procesu powinno dojść również do ustalenia czy standard ten nie został naruszony, a co za tym idzie – czy śmierć Adama Czerniejewskiego stanowiła naruszenie art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
WICEPREZES ZARZĄDU
Piotr Kłodoczny

---

⁸¹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 1.03.2023 r., sygn. akt II AKo 16/23.

⁸² Wyrok ETPC w sprawie *Wasilewska i Kałucka...*, § 52, tłumaczenie oficjalne Ministerstwa Sprawiedliwości.